

Geliş Tarihi : 07.12.2024
Kabul Tarihi : 12.02.2025

 <https://doi.org/10.20304/humanitas.1597766>

Irmak Yaşar, H. S. (2025). Gerontoloji bölümü öğrencilerinin huzurevi kavramına ilişkin algıları: Bir metafor çalışması. *HUMANITAS - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(25), 391-410. <https://doi.org/10.20304/humanitas.1597766>

GERONTOLOJİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN HUZUREVİ KAVRAMINA İLİŞKİN ALGILARI: BİR METAFOR ÇALIŞMASI¹

Hatice Selin IRMAK YAŞAR²

ÖZ

Huzurevleri, yaşlı bireylerin yalnızca bakım ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayıp, aynı zamanda sosyal etkileşimlerini sürdürmelerine ve yaşam kalitelerini artırmalarına yardımcı olan önemli kurumlardır. Bu çalışma, Gerontoloji bölümü öğrencilerinin huzurevi kavramına ilişkin algılarını metafor analiziyle incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, fenomenolojik desen kullanılarak yürütülmüş, 206 katılımcıdan “Huzurevi benim için ... gibidir, çünkü ...” ifadesini tamamlamaları istenmiştir. Veriler, betimsel ve içerik analizi yöntemleriyle değerlendirilmiş; 192 geçerli metafor “Gelişmiş Yerleşim Alanı”, “Pozitif ve Negatif Yönleriyle Bir Yerleşim Alanı” ve “Gelişmemiş Yerleşim Yeri” temaları altında toplanmıştır. Gelişmiş yerleşim alanı teması altında “yuva” ve “sosyalleşme” gibi metaforlar öne çıkmış; huzurevlerinin yaşlılar için sıcak, güvenli ve sosyal bir ortam sunduğu vurgulanmıştır. Pozitif ve negatif yönleriyle bir yerleşim alanı teması “profesyonel kurum” ve “yer” kategorileri altında, huzurevlerinin bakım hizmetleri ve barınma ihtiyaçlarını karşılayan mekânlar olarak algılandığı görülmüştür. Ancak, bazı metaforlar huzurevlerinin yalnızca bir barınma yeri olarak algılandığını da ortaya koymuştur. Gelişmemiş yerleşim yeri teması altında, huzurevleri “yalnızlık”, “buzdolabı” ve “hapishane” gibi olumsuz metaforlarla ilişkilendirilmiştir. Çalışma bulguları, katılımcıların huzurevlerine yönelik algılarının büyük ölçüde çeşitlilik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Olumlu metaforlar, huzurevlerinin yaşlı bireylerin sosyal destek ve güvenlik ihtiyaçlarını karşıladığına işaret ederken, olumsuz metaforlar, bu mekânların yalnızlık ve sosyal dışlanma ile ilişkilendirildiğini göstermiştir. Sonuç olarak huzurevi, yaşlı bireyler için güvenli ve destekleyici bir yaşam alanı olabileceği gibi, bireyin sosyal çevresine ve kişisel deneyimlerine bağlı olarak yalnızlık hissiyle de ilişkilendirilebilen bir mekân olarak tanımlanabilir. Katılımcıların metaforları, huzurevinin hem olumlu hem de olumsuz yönleriyle farklı bireysel ve toplumsal anlamlar kazandığını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gerontoloji, Sosyal hizmet, Huzurevi, Metafor, Bakım

¹ Araştırma, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu Başkanlığı’nın 03.01.2023 tarih ve 2023/37 sayılı kararı ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

² Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi, haticeselin.irmak@iuc.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5032-1767>

Date Received : 07.12.2024

Date Accepted : 12.02.2025

 <https://doi.org/10.20304/humanitas.1597766>

Irmak Yaşar, H. S. (2025). Gerontology department students' perceptions of the concept of nursing home: A metaphor study. *HUMANITAS - Journal of Social Sciences*, 13(25), 391-410. <https://doi.org/10.20304/humanitas.1597766>

GERONTOLOGY DEPARTMENT STUDENTS' PERCEPTIONS OF THE CONCEPT OF NURSING HOME: A METAPHOR STUDY³

Hatice Selin IRMAK YAŞAR⁴

ABSTRACT

Nursing homes are important institutions that not only meet the care needs of older adults but also help them maintain their social interactions and improve their quality of life. This study aims to examine the perceptions of Gerontology department students about the concept of nursing homes through metaphor analysis. The study was conducted using a phenomenological design and 206 participants were asked to complete the statement “Nursing home is like ... for me, because ...”. The data were evaluated by descriptive and content analysis methods; 192 valid metaphors were collected under the themes of “Developed Residential Area”, “A Residential Area with Positive and Negative Aspects” and “Undeveloped Residential Area”. Under the developed residential area theme, metaphors such as “home” and “socialization” came to the fore; it was emphasized that nursing homes offer a warm, safe, and social environment for the elderly. Nursing homes were perceived as places that meet care services and housing needs under the categories of “professional institution” and “place” in the theme of a residential area with positive and negative aspects. However, some metaphors also revealed that nursing homes were perceived only as a place of shelter. Under the theme of undeveloped settlement, nursing homes were associated with negative metaphors such as “loneliness”, “refrigerator” and “prison”. The findings reveal diverse perceptions among participants. While positive metaphors emphasize nursing homes as spaces that provide security and social support, negative metaphors associate them with loneliness and social isolation. Ultimately, nursing homes can be perceived both as supportive living environments and as places linked to feelings of isolation, depending on individual experiences and social contexts. The metaphors participants use to illustrate the complex and multifaceted meanings attributed to nursing homes encompass both positive and negative perspectives.

Keywords: Gerontology, Social work, Nursing home, Metaphor, Care

³ The research was found ethically appropriate by the decision of the Istanbul University-Cerrahpaşa Social and Human Sciences Research Ethics Committee dated 03.01.2023 and numbered 2023/37.

⁴ Asst. Prof., Istanbul University-Cerrahpaşa, Faculty of Health Sciences, haticeselin.irmak@iuc.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5032-1767>

Giriş

Hızla yaşlanan dünya nüfusu, yaşlılık döneminin bireyler ve toplumlar üzerindeki etkilerini daha görünür hale getirmektedir. 21. yüzyılda, yaşlı nüfusun artışı; sağlık, sosyal hizmetler ve toplumsal yapı üzerinde önemli değişiklikler yaratmaktadır. Bu demografik değişim, yaşlı bireylerin yaşam kalitesini artırmayı amaçlayan huzurevleri gibi kritik mekânların önemini artırmaktadır. Huzurevleri, yaşlı bireylerin sosyal etkileşimlerini sürdürmelerine, sağlık hizmetlerine erişimlerine ve genel yaşam kalitelerini artırmalarına yardımcı olmaktadır (İçli, 2004, s. 7; Taş vd., 2023).

Huzurevleri, genellikle bakım hizmetleri sunan yerler olarak tanımlanmakla birlikte, toplumsal algılara bağlı olarak farklı duygusal ve psikolojik çağrışımlara yol açmaktadır. Bu mekânlar, bazı bireyler için sundukları hizmetler ve bakım olanakları sayesinde sosyal refahı artıran, güvenlik ve aidiyet duygusu sağlayan “güvenli liman” ve “sosyalleşme mekânı” olarak değerlendirilirken (Ebadi Asayesh & Özben, 2019, s. 858; İçli, 2004), diğerleri için “yalnızlık” ve “terk edilmişlik” duygularını pekiştiren, hatta “stresli bir yaşam deneyimine neden olan” (Akyıl vd., 2018, s. 34; Charles & Sevak, 2005, s. 1174-1175) yerler olarak algılanmaktadır. Bu çelişkili algı, yaşlı bireylerin huzurevlerinde geçirdikleri süreyi, sosyal etkileşimlerini ve genel yaşam memnuniyetlerini doğrudan etkilemektedir. Buradan hareketle huzurevlerinin toplumda nasıl algılandığının metaforik bir bakış açısıyla incelenmesi, gerontoloji disiplini açısından önemli bir araştırma alanı oluşturmaktadır.

Gerontoloji bölümü öğrencileri, yaşlılık dönemi ve yaşlanma süreçleri üzerine eğitim alırken, huzurevi algısını metaforik bir çerçevede değerlendirmek, bu alandaki farkındalıklarını ve duyarlılıklarını artırmakta büyük bir öneme sahiptir. Metaforlar, bireylerin dünyayı nasıl algıladığını, sosyal olayları nasıl yorumladığını anlamak açısından güçlü bir araçtır (Lakoff & Johnson, 2008). Bu nedenle, huzurevi kavramına ilişkin metaforik algıları incelemek, öğrencilerin yaşlılık politikalarına, yaşlı bakımına ve kurumsal yaşama yönelik yaklaşımlarını anlamada önemli bir katkı sunacaktır. Bu kapsamda çalışmanın amacı, Gerontoloji Bölümü öğrencilerinin huzurevi algısını metafor analizi yöntemiyle inceleyerek, bu alandaki farkındalıklarını artırmak ve toplumsal algıya katkıda bulunmaktır. Araştırmanın temel sorusu ise “Gerontoloji Bölümü öğrencilerinin huzurevi kavramına ilişkin algılarını temsil eden metaforlar nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir.

Huzurevi Kavramı ve Değişen Huzurevi Algısı

Huzurevleri, yaşlı bireylerin barınma, bakım ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayan, genellikle uzun süreli kalışlar için tasarlanmış kurumsal yaşam alanlarıdır (İçli, 2004; Taş vd., 2023). Modern anlamda huzurevleri, yalnızca bakım hizmeti sunan yerler değil, aynı zamanda yaşlı bireylerin sosyal etkileşimlerini sürdürebilecekleri ve psikolojik iyi oluşlarını destekleyen özel tasarlanmış yaşam alanlarıdır (Ebadi Asayesh & Özben, 2019, s. 850). Yaşlı bireylerin bağımsızlıklarını mümkün olduğunca koruyarak destekleyici bir ortam sunan huzurevleri, fiziksel ve bilişsel işlev kaybı yaşayan bireyler için de gerekli tıbbi ve sosyal desteği sağlamaktadır (Van Bilsen vd., 2008). Huzurevleri, nesiller arası etkileşim olanaklarının genellikle sınırlı olduğu, ancak aynı kuşaktan bireylerin sosyal bağlarını güçlendirmesi için daha fazla fırsat sunduğu bir ortam sağlamaktadır (Bodner vd., 2011, s. 1197). Bu bağlamda,

huzurevleri, yaşlı bireylerin hem fiziksel hem de sosyal ihtiyaçlarına uygun bir çevre oluşturmayı hedefleyen önemli sosyal hizmet birimleridir.

Huzurevlerinin hizmet kapsamı ülkeden ülkeye ve sunulan bakım modellerine göre değişiklik göstermektedir. Türkiye’de huzurevleri, resmi ve özel kurumlar tarafından yönetilmekte olup yaşlı bireylerin barınma ve sağlık hizmetlerine erişimini sağlamaktadır. Bununla birlikte, Batı Avrupa ülkelerinde geliştirilen “yaşlı dostu mekânlar” (age-friendly environments) ve “entegratif bakım modeli” gibi yaklaşımlar, huzurevlerinin sadece bir barınma alanı olmanın ötesinde, yaşlı bireylerin aktif katılımını destekleyen sosyal mekânlara dönüşmesini amaçlamaktadır (Wiles vd., 2012).

Son yıllarda, yaşlı bakıma yönelik paradigmalarda önemli değişimler yaşanmış ve huzurevleri, yalnızca bir bakım kurumu olmanın ötesinde, aktif yaşlanmayı teşvik eden sosyal yaşam alanları olarak değerlendirilmeye başlanmıştır (Taş, Cebecioğlu, & Korkmaz, 2023). Bu algılar, bireylerin kültürel geçmişleri, sosyo-ekonomik durumları ve yaşlılığa bakış açıları doğrultusunda değişiklik göstermektedir. Avrupa ülkelerinde geliştirilen “birey merkezli bakım” (person-centered care) modeli, bireylerin kişisel tercihlerine ve sosyal etkileşimlerine daha fazla önem vermeyi hedefleyen bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır (McCormack & McCance, 2017). Bakım hizmetlerinin bireyselleştirilmesi ve yaşlı bireylerin karar alma süreçlerine aktif katılımının teşvik edilmesi, bu olumsuz algıların azalmasına yardımcı olabilir (Martinez et al., 2020).

Huzurevi algısını anlamlandırmak için çeşitli kuramsal çerçeveler geliştirilmiştir. Bu çerçeveler, yalnızca yaşlı bireylerin huzurevlerine yönelik bireysel algılarını değil, aynı zamanda toplumun huzurevlerine dair algısının nasıl değiştiğini açıklamaya yöneliktir.

Yapısal İşlevselcilik Kuramı (Parsons, 1951), toplumsal kurumların toplumun sürekliliğini sağlamak için belirli işlevleri yerine getirdiğini öne sürer. Bu bağlamda huzurevleri, başlangıçta yaşlı bireylerin bakım ve sosyal gereksinimlerini karşılayan işlevsel kurumlar olarak görülmüştür. Ancak, yaşlı nüfusun artışı ve toplumsal değerlerin değişimi ile birlikte huzurevlerinin işlevlerinde dönüşümler yaşanmıştır (Polat & Hira, 2017). Bugün huzurevleri, yalnızca temel bakım hizmetleri sunmanın ötesine geçerek, yaşlı bireylerin bağımsızlıklarını koruyarak topluma daha fazla entegre olabilecekleri, sosyal katılımı destekleyen mekânlara dönüşmüştür. Bu dönüşüm, toplumun yaşlılara yönelik algısındaki değişimi yansıtarak, huzurevlerini sadece bir bakım kurumu olmaktan çıkarıp, sosyal entegrasyonun sağlandığı önemli sosyal alanlar haline getirmiştir. Dolayısıyla, Yapısal İşlevselcilik Kuramı, huzurevlerinin yalnızca işlevsel kurumlar olmadığını, toplumsal değişimle birlikte dönüşen ve yaşlı bireylerin topluma entegrasyonunu sağlayan dinamik mekanlar olduğunu vurgulamaktadır.

Sosyal Değişim Kuramı (Homans, 1961), toplumsal ilişkilerde karşılıklı faydanın esas alındığını öne sürer. Bu kuram bağlamında, huzurevleri geçmişte, ailelerin yaşlı bakımını yerine getirmediği bir durumda, devlet ve özel sektörün üstlendiği sorumluluklar olarak değerlendirilirken; günümüzde, yaşlı bireylerin aktif katılım gösterdiği, karşılıklı etkileşim ve destek mekanizmalarının olduğu yerler olarak algılanmaktadır (Bolat, 2023). Bu değişim, yaşlı bireylerin bakım süreçlerinden daha fazlasını talep etmeye başlaması ve toplumun yaşlıları daha aktif, katılımcı bireyler olarak görmeye başlaması ile paralel bir dönüşümü işaret etmektedir.

Yaş Dostu Toplum Yaklaşımı, Dünya Sağlık Örgütü tarafından geliştirilen ve yaşlıların topluma tam katılımını sağlayan mekânsal ve sosyal düzenlemeleri vurgulayan bir yaklaşımdır. Huzurevleri, bu yaklaşımda, geleneksel bakım merkezlerinden, yaşlı bireylerin toplumsal hayata daha fazla entegre olabileceği yaşlı dostu yaşam alanlarına dönüşmektedir (Wiles vd., 2012). Bu dönüşüm, sadece fiziksel ortamda değil, sosyal yapılar ve yaşlı bireylerin toplum içindeki yerini yeniden tanımlayan bir bakış açısını da gerektirmektedir. Bu bağlamda, huzurevleri sadece bakım sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda yaşlı bireylerin toplumsal hayata katılımını artıran, sosyal etkileşimleri teşvik eden ve sosyal dışlanmayı azaltan alanlara dönüşmektedir.

Ekolojik Sistemler Kuramı (Bronfenbrenner, 1979), bireylerin yaşadığı çevrenin, mikro, mezzo ve makro sistemlerden oluştuğunu ve bireylerin çevresiyle karşılıklı etkileşim içinde olduklarını vurgulamaktadır. Bu kuram ışığında, huzurevleri, yaşlı bireylerin mikro (aile ve arkadaş çevresi), mezzo (hizmet sağlayıcılar) ve makro (toplumsal politika ve kültürel normlar) sistemlerle etkileşimde olduğu bir yaşam alanı olarak ele alınmaktadır (Ergün, 2021). Huzurevlerinin sadece bireylerin mikro sistemleriyle etkileşimde bulunmadığını, aynı zamanda toplumsal politikalar ve kültürel normlarla şekillenen bir yapı olduğunu anlamak, bireylerin huzurevlerine dair algılarının dönüşümünü daha iyi kavranabilmesini sağlamaktadır.

Sonuç olarak, huzurevi algısındaki değişim, yalnızca bireysel algıların ötesinde, toplumsal yapılar ve kültürel değerlerle şekillenen dinamik bir süreçtir. Huzurevlerinin bakım kurumları olmanın ötesine geçip, yaşlı bireylerin topluma entegrasyonunu destekleyen yaşlı dostu mekânlara dönüşmesi, toplumsal algıları yeniden şekillendirmektedir. Bu dönüşüm, sadece teorik çerçevelerle açıklanmakla kalmamalı, aynı zamanda toplumsal değişimle birlikte yaşlı bireylerin yaşam kalitesini artıran, sosyal katılımlarını teşvik eden mekanlar olarak huzurevi algısının nasıl evrildiğinin ortaya konması giderek daha önemli hale gelmektedir. Huzurevi algısına ilişkin literatür incelendiğinde, yapılan çalışmalarda üç temel yaklaşımın öne çıktığı görülmektedir: huzurevlerinin burada kalan bireyler açısından ne ifade ettiği, nasıl tanımlandığı ve algılandığını inceleyen araştırmalar (Artan & Irmak, 2018; Sökmen, 2008; White vd., 2019), huzurevinde kalmayan yaşlıların huzurevi algısını ele alan çalışmalar (Arpacı & Ersoy, 2009; Polat & Hira, 2017; Ryan & Moore, 2023; Şenol & Erdem, 2017) ve toplumun genel huzurevi algısını değerlendiren araştırmalar (Açıkgöz, Artan & Arıcı, 2019; Bolat, 2023; Sözer, 2019; Talu, 2024). Huzurevi algısına ilişkin literatür incelendiğinde, yapılan çalışmalarda; huzurevlerinin burada kalan bireyler açısından ne ifade ettiği, nasıl tanımlandığı ve algılandığını inceleyen araştırmalar (Artan & Irmak, 2018; Sökmen, 2008; White vd., 2019), huzurevinde kalmayan yaşlıların huzurevi algısını ele alan çalışmalar (Arpacı & Ersoy, 2009; Polat & Hira, 2017; Ryan & Moore, 2023; Şenol & Erdem, 2017) ile toplumun genel huzurevi algısını inceleyen araştırmaların (Açıkgöz, Artan & Arıcı, 2019; Bolat, 2023; Sözer, 2019; Talu, 2024) yer aldığı görülmektedir. Huzurevi algısına ilişkin bu çalışmalarda, farklı araştırma tasarımlarının kullanıldığı görülmektedir. Nitel, nicel ve karma yöntemlerin tercih edildiği bu araştırmalar; derinlemesine görüşme, anket ve gözlem gibi veri toplama tekniklerini içermektedir. Bu çeşitlilik, huzurevi algısının farklı boyutlarını ve perspektiflerini daha kapsamlı bir şekilde anlamayı sağlamaktadır. Bu kapsamda gerontoloji bölümü öğrencilerinin huzurevi algısının metafor analizi tekniği kullanılarak ortaya koyulması çalışmanın özgün yönünü oluşturmaktadır.

Huzurevi Algısının Metafor Analizi Tekniği ile İncelenmesi

Toplumun huzurevlerine yönelik algısı, metaforlar aracılığıyla şekillenmekte ve zaman içinde değişiklik göstermektedir. Metafor analizi tekniği, bireylerin bir kavramı nasıl çerçevelediğini, hangi anlamlarla ilişkilendirdiğini ve bu anlamların zaman içinde nasıl değiştiğini analiz etmeye olanak tanımaktadır (Lakoff & Johnson, 2008). “Metafor” terimi, etimolojik olarak Grekçe “metapherein” kelimesinden türetilmiş olup, meta (değiştirmek) ve pherein (taşımak) sözcüklerinin birleşiminden meydana gelmiştir (Levine, 2005). Metafor, iki farklı nesne veya kavramı birbiriyle ilişkilendiren dilsel bir araç olarak, bir yaşantı veya düşünce alanından diğerine geçiş ya da karşılaştırma yapmayı sağlayan sembolik bir ifade yapısı olarak tanımlanmaktadır (Palmquist, 2001). Metaforlar, çeşitli benzetmeler yoluyla insanların bilmedikleri bir olguyu veya kavramı, o kavramın algılanmasının sağlanmasında kullanılan bir araç olarak düşünülmektedir (Cerit, 2008). Tompkins ve Lawley (2002), metaforların özelliklerini bir ifadeyi açıklamak için onun yerine farklı bir ifade kullanma; bir ifadeyi başka bir ifadeye benzeterek betimleme; bir ifadeyi farklı bir perspektiften görme ve onu kalıplaşmış bir şekilde yorumlama şeklinde tanımlamaktadır (Tamimi, 2005).

Huzurevi algısının metaforik bir incelemesi, hem yaşlı bireylerin yaşam alanlarına dair daha derin bir anlayış geliştirmeye hem de toplumda yaşlılık ve yaşlanma konusundaki olumsuz ön yargıların aşılmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, huzurevleri ile ilgili toplumsal algıları anlamak, yaşlılık ve yaşlanma konularında daha kapsayıcı ve duyarlı bir yaklaşım geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Huzurevleri sadece yaşlı bireylerin bakım aldığı yerler olarak değil, aynı zamanda onların kimliklerini ve yaşam deneyimlerini şekillendiren dinamik alanlar olarak değerlendirilmelidir. Huzurevlerinin sunduğu olanaklar ile toplumsal algı arasındaki ilişkiyi irdelemek, gerontoloji disiplinine özgün bir bakış açısı sunmayı hedeflemektedir. Huzurevi deneyimi, yalnızca fiziksel bir mekânın ötesinde, duygusal ve sosyal boyutlarıyla ele alınarak, yaşlı bireylerin yaşam kalitesine dair daha kapsamlı bir değerlendirme yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Bu çalışma, huzurevi kavramını öğrencilerin bakış açılarıyla zenginleştirerek, gelecekte yaşlı bireylerle çalışacak olan gerontoloji bölümü öğrencilerinin bu mekânlara dair algılarının önemini vurgulamayı hedeflemektedir. Gerontoloji öğrencileri, yaşlı bireylerin bakım süreçlerinde ve huzurevlerinde profesyonel roller üstlenebilecekleri için, onların huzurevi kavramına yönelik algıları, bu mekânlardaki bakım anlayışını, sosyal etkileşim dinamiklerini ve yaşlı bireylerin deneyimlerini dolaylı olarak şekillendirebilir. Bu bağlamda, öğrencilerin huzurevi algılarını anlamak, yaşlı bireylere sunulacak hizmetlerin niteliğini ve bu mekânların yaşlılar için nasıl daha anlamlı hale getirilebileceğini değerlendirmek açısından önemli bir adımdır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, gerontoloji bölümü öğrencilerinin “huzurevi” kavramına ilişkin algılarını incelemek amacıyla nitel araştırma yöntemi olarak metafor analizi deseniyle gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, metafor analizi deseni tercih edilmiştir çünkü katılımcıların huzureviyle doğrudan deneyime sahip olup olmaksızın bu kavramı nasıl anlamlandırdıklarını

ortaya koymak amaçlanmıştır. Metaforlar, yalnızca bireysel deneyimlere değil, aynı zamanda toplumsal, kültürel ve bilişsel temsillere dayalı olarak da üretilebilmektedir. Bu doğrultuda, metafor analizi deseni, gerontoloji bölümü öğrencilerinin huzurevi kavramına ilişkin algılarını kapsamlı bir şekilde değerlendirmek için uygun bir çerçeve sunmaktadır.

Metafor analizi, bireylerin bir kavramı nasıl algıladıklarını, ona yükledikleri anlamları ve bakış açılarını belirlemek için kullanılan güçlü bir yöntemdir. Metaforlar, soyut veya karmaşık kavramların anlaşılmasını kolaylaştıran bilişsel araçlar olup, bireylerin düşünce yapılarını ve algı dünyalarını yansıtmada önemli bir rol oynamaktadır (Apak & Yılkan, 2020; Gezer, 2020; Laguilles-Villafuerte & de Guzman, 2021).

Araştırmanın Örneklemini

Çalışmanın örneklemini araştırmaya katılmayı gönüllü olarak kabul eden İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sağlık Bilimleri Fakültesi Gerontoloji Bölümü'nde eğitim alan 242 lisans öğrencisi oluşturmaktadır. Gerontoloji Bölümü öğrencilerinin örneklem olarak belirlenmesinin temel nedeni, onların yaşlanma süreçleri, yaşlılık döneminin özellikleri, yaşlı bireylerin ihtiyaçları ve yaşlı bakımı konularında akademik eğitim alıyor olmalarıdır. Bu durum, huzurevi kavramına yönelik algılarının toplumun genelinden farklı olabileceği ve mesleki perspektiflerinin incelenmeye değer olduğu düşüncesini desteklemektedir. Bu öğrencilerin huzurevi algıları, gelecekteki mesleki pratiklerini, formal yaşlı bakımına yönelik yaklaşımlarını ve yaşlılarla çalışma biçimlerini şekillendirme potansiyeline sahiptir. Dolayısıyla, çalışmada gerontoloji öğrencilerinin seçimi kolay ulaşılabilir olmalarıyla değil, konuyla doğrudan ilgili bireyler olmalarıyla ilişkilidir.

Nitel araştırmalarda genellikle daha küçük katılımcı gruplarıyla derinlemesine görüşmeler yapılmaktadır. Ancak, bu çalışmada katılımcı sayısının fazla olması veri çeşitliliğini ve zenginliğini artırma amacı taşımasıyla açıklanabilir. Katılımcı sayısının fazla olması, derinlemesine veri toplamak yerine farklı metaforlar aracılığıyla kavrama dair çeşitli bakış açılarını daha geniş bir örneklem üzerinden anlaşılmasına olanak tanımaktadır.

Veri Toplama Araçları ve Süreci

Araştırmanın verileri araştırmacının kendisi tarafından yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak Kasım 2023-Aralık 2023 tarihleri arasında İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde toplanmıştır. Katılımcılara çalışmanın amacı ve değerlendirme yöntemi açık bir şekilde anlatıldıktan sonra, araştırmayı gönüllülük esasına dayanarak çalışmaya katılmayı kabul eden katılımcılara, araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu ve Metafor Sorusu ile veri toplanmıştır. Metaforlarını oluşturmaları için öğrencilere 10 dakika süre verilmiştir.

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu öğrencilerin yaş, cinsiyet, aile tipi gibi sosyodemografik özelliklerini ve huzurevine yönelik algılarında etkili olabilecek 7 sorudan oluşmaktadır.

Metafor Sorusu: Katılımcıların huzurevine yönelik algılarını ve bu algıların temelindeki değer yargılarını anlamak amacıyla “Huzurevi benim için gibidir/benzemektedir. Çünkü” şeklinde bir metafor sorusu yönetilmiştir. Bu açık uçlu soru, katılımcıların huzurevlerine

dair düşüncelerini ve hissettikleri duyguları özgürce ifade etmelerine olanak tanıyacak ve onların kavramsal dünyalarında huzurevine dair yer alan metaforik imgeleri ortaya çıkaracaktır.

Öğrencilerden elde edilen 242 veri formu, sonrasında kontrol edilerek eksik olan 36 veri formu kişisel verilerin eksik olması ya da metaforu yazılmış ama gerekçesi yazılmamış olması gibi nedenler ile çalışma kapsamına alınmamıştır. Bu nedenle çalışma analizleri 206 katılımcıyı kapsamaktadır.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada, verilerin analizi için betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. Betimsel analiz, görüşme ve gözlem yoluyla toplanan verilerin düzenli ve yorumlanmış bir biçimde sunulmasını amaçlar. Bu yöntemde veriler, mümkün olduğunca orijinal hâline sadık kalınarak ve gerektiğinde katılımcıların doğrudan ifadelerine yer verilerek, betimleyici bir yaklaşımla aktarılmaktadır. İçerik analizi ise, katılımcılardan elde edilen verilerin temelinde yatan kavram ve ilişkileri ortaya çıkarmayı hedefler. Betimsel analiz ile özetlenip yorumlanan veriler, içerik analizinde daha ayrıntılı bir şekilde ele alınır; bu süreçte, verilerden yeni kavramlar türetilir ve kavramlar arasındaki ilişkiler belirlenir. Bu analiz yönteminde, toplanan veriler kavram, kategori ve temalar üzerinden açıklanır. İçerik analizinin temel amacı, benzer verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde gruplamak ve bunları okuyucunun anlayabileceği şekilde düzenlemektir (Baltacı, 2019). Araştırma kapsamında, öğrencilerin "huzurevi" kavramına ilişkin algıları, önce betimsel analiz yöntemiyle tanımlanmış, ardından bu algılar kavramsal ilişkiler açısından içerik analizi ile değerlendirilmiştir.

Araştırmada, metafor listesi üzerinde yapılan ilk düzenleme kapsamında, aynı kelimeyi içeren metaforlar birleştirilerek tek bir örnek metafor altında toplanmıştır. Bu işlem, verilerin anlamlı bir şekilde sınıflandırılmasını kolaylaştırmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Sonraki aşamada, metaforlar konusu, kaynağı ve konu-kaynak ilişkisi açısından incelenmiş ve bu doğrultuda belirli kategoriler oluşturulmuştur. Oluşturulan kategoriler, analiz edilen verilerin daha sistematik bir şekilde sunulmasını sağlamış; ayrıca, her kategorinin altında katılımcıların doğrudan ifadelerine de yer verilerek analiz sonuçlarının zenginleştirilmesi hedeflenmiştir (Baltacı, 2019).

Araştırmada içsel tutarlılığı sağlamak amacıyla, Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği "kodlayıcılar arası görüş birliği" formülü kullanılmıştır (Baltacı, 2017). Bu yöntemde, kodlayıcılar arasındaki görüş birliğinin en az %80 olması beklenmektedir (Baltacı, 2017). Bu kapsamda, uzman bir kişiye "alfabetik sıraya göre düzenlenmiş örnek metaforların yer aldığı" ve "farklı kavramsal kategorilerin adlarını ve özelliklerini içeren" iki adet farklı liste sunulmuştur. Uzmanın, birinci listedeki metaforları, ikinci listedeki kavramsal kategorilerle eşleştirmesi istenmiş ve hiçbir metafor dışarıda bırakılmamıştır. Uzmanın yaptığı eşleştirmeler, araştırmacının belirlediği kategorilerle karşılaştırılmıştır. Yapılan değerlendirme sonucunda, kodlayıcılar arasındaki görüş birliği oranı %86 olarak hesaplanmıştır. Bu oran, çalışmanın güvenilirliği açısından yeterli bir düzeyi ifade etmektedir.

Ayrıca, metaforlardan oluşturulan kategoriler, nitel araştırmalarda deneyimli ve gerontoloji alanında uzman üç kişiye sunulmuş; uzmanların görüşleri doğrultusunda

değerlendirilmiştir. Görüş ayrılığı olan durumlarda ise çoğunluğun görüşü esas alınarak nihai kararlar verilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırma öncesinde İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu'ndan 03.01.2023 tarihinde 2023/37 numaralı etik kurul onayı alınmıştır. Ayrıca katılımcılara araştırma ile ilgili gerekli bilgiler verildikten sonra Çalışma Helsinki Deklarasyonu Prensipleri'ne uygun şekilde gerçekleştirilmiş olup (tüm detayların gizli kalacağı ve istedikleri zaman çalışmadan ayrılacakları belirtilerek), katılımcılardan onam alınmıştır.

Bulgular

Çalışmanın bulguları iki bölüm halinde sunulmuştur. İlk bölümde katılımcıların tanımlayıcı özellikleri, ikinci bölümde metaforlardan yola çıkarak oluşturulan kavramsal kategoriler ve temalar örnek ifadeler ile desteklenerek sunulmuştur.

Katılımcıların Tanımlayıcı Özellikleri

Katılımcıların tanımlayıcı özellikleri Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. <i>Katılımcıların Tanımlayıcı Özellikleri</i>			
Değişkenler	Kategoriler	n	%
Cinsiyet	Kız	178	86,4
	Erkek	28	13,6
Sınıf	1. Sınıf	44	21,4
	2. Sınıf	56	27,2
	3. Sınıf	38	18,4
	4. Sınıf	68	33,0
Aile tipi	Geniş Aile	34	16,5
	Çekirdek Aile	148	71,8
	Tek Ebeveynli Aile	24	11,7

Çalışmaya katılan öğrencilerin %86,4'ü kız, %13,6'sı ise erkekti. Sınıf düzeylerine göre en yüksek katılım 4. sınıf öğrencilerinden (%33) sağlanırken, bunu sırasıyla 2. sınıf (%27,2), 1. sınıf (%21,4) ve 3. sınıf (%18,4) öğrencileri takip etmiştir. Aile yapıları açısından, katılımcıların %71,8'i çekirdek ailede, %16,5'i geniş ailede ve %11,7'si ise tek ebeveynli ailede yaşamıştır.

Katılımcılar Tarafından “Huzurevi” Algısı ile İlgili Üretilen Metaforlar

Çalışmada katılımcılar tarafından “Huzurevi” algısına yönelik 192 geçerli metafor üretildiği görülmüştür. Katılımcılar tarafından hem kelime (aile, kucak, sıcak, yaşıt, yurt vb.) hem de kelime grubu (güvenilir bakım, Tarih kitabı vb.) olarak metaforlar üretilmiştir. Öğrencilerin ifade ettiği metaforlardan “Gelişmiş Yerleşim Alanı”, “Pozitif ve Negatif Yönleriyle Bir Yerleşim Alanı” ve “Gelişmemiş Yerleşim Yeri” olarak 3 kategori oluşturulmuştur. Oluşturulan metaforların %52,6'sı olumlu (4 kategori), %26'sı ne olumlu ne olumsuz (2 kategori), %21,4'i ise olumsuz (2 kategori) anlam içermektedir. Tablo 2'de katılımcıların huzurevi ile ilgili ürettiği metaforlar ve bu metaforlardan oluşturulan kavramsal kategoriler yer almaktadır.

Tablo 2.*Katılımcıların “Huzurevi” Kavramına İlişkin Metaforlarının Dağılımı*

Temalar	Kategoriler	Metaforlar (f)	Frekans	Metafor adedi
Gelişmiş Yerleşim Alanı	Yuva	Aile (10)	38	6
		Kucak (8)		
		Sıcak (8)		
		Korunak (4)		
		Güven (4)		
		Liman (4)		
	Sosyalleşme	Kreş (12)	28	4
		Yaşıt (10)		
		Park (3)		
		Topluluk (3)		
Pozitif ve Negatif Yönleriyle Bir Yerleşim Alanı	Değer ve Kıymet Algısı	Müze (8)	20	4
		Kütüphane (6)		
		Hazine (3)		
		Tarih Kitabı (3)		
	Eğitim ve Gelişim	Okul (7)	15	3
		Kitap (5)		
		Rehber (3)		
	Profesyonel Kurum	Yardım (8)	22	4
		Güvenilir Bakım (7)		
		Danışmanlık Merkezi (4)		
Gelişmemiş Yerleşim Yeri	Yer	Rehabilitasyon (3)	28	4
		Ev (10)		
		Yurt (8)		
		İhtiyaç (6)		
	Yalnızlar Evi	Barınak (4)	16	4
		Yalnızlık (6)		
		Sığınak (6)		
		Sessizlik (2)		
	Ölüm	Unutulmuş Ev (2)	25	5
		Morg (6)		
		Son Düzlük (6)		
		Buzdolabı (5)		
		Hapishane (5)		
		Çıkma Sokak (3)		

Gelişmiş Yerleşim Yeri Teması. Bu tema, huzurevlerinin olumlu algılandığı durumları temsil etmektedir. Bu tema altında 4 farklı kategori yer almakta olup, huzurevlerinin genellikle sosyal açıdan destekleyici ve sıcak bir ortam sunduğu vurgulanmaktadır. Toplamda 17 farklı metafor bulunmuş olup, her bir kategori için metaforlar şu şekilde sıralanmıştır:

Yuva Kategorisi. Bu kategori, huzurevlerinin sıcaklık ve aidiyet duygusuyla ilişkilendirildiği “aile” (n=10), “kucak” (n=8) ve “sıcak” (n=8) metaforlarıyla öne çıkmaktadır. Bu metaforlar, huzurevlerinin bireylerin fiziksel ihtiyaçlarının yanı sıra duygusal gereksinimlerini de karşıladığına işaret etmektedir. Bu bağlamda, huzurevleri bir ev ortamı sunarken, bireylerin kendilerini güvende hissetmelerini sağladığı görülmektedir.

“Huzurevi, yaşlılar için bir yuva gibidir, burada kendilerini evlerinde gibi hissediyorlar.”

“Yaşlılar, huzurevinde kendilerine yeni bir aile kurar; burada yalnız değiller.”

“Burada yaşlılar, sevgisini ve ilgisini bulan bir kucak gibi korunuyor.”

“Yaşlılar, huzurevinde bir kucaklanmış gibi hissediyorlar, her şey onların rahatlığı için düşünülmüş.”

Sosyalleşme Kategorisi. “Kreş” (n=12) ve “yaşıt” (n=10) metaforları huzurevlerinin sosyal bağları destekleyen bir yer olarak görüldüğünü göstermektedir. Huzurevleri, sosyal etkileşimlerin ve toplumsal bağların sürdürüldüğü alanlar olarak tanımlanmaktadır. Huzurevlerinin yaşlıların sosyal çevrelerini güçlendirebilme, sosyal bağlantı kurma ve arkadaş edinme fırsatları sunan yerler olduğunu belirtmektedir. Yaşlılar, burada yaşlılarıyla vakit geçirip sosyal bağlarını güçlendirebilmektedirler.

“Huzurevindeki sosyal etkinlikler, yaşlılar için bir kreş gibi, yeni arkadaşlıklar ve aktiviteler sunuyor.”

“Yaşlılar, burada çocuklar gibi eğlenebilecekleri bir ortam buluyor, adeta bir kreş havası var.”

“Huzurevinde yaşlılar arasında sosyal ilişkiler gelişiyor; burada kimse yalnız kalmıyor.”

“Yaşlılarıyla vakit geçirmek, huzurevindeki yaşlılar için en keyifli aktivitelerden biri.”

Değer ve Kıymet Algısı Kategorisi. “Müze” (n=8) ve “kütüphane” (n=6) metaforları, huzurevlerinin yaşlı bireylerin bilgi, tecrübe ve kültürel miraslarının değer gördüğü yerler olarak algılandığını ifade etmektedir. Huzurevleri bu bağlamda, yaşlı bireylerin birikimlerini değerli kılan ve onları topluma kazandıran mekânlar olarak algılanmaktadır.

“Yaşlıların hayat tecrübeleri, huzurevinde bir müze gibi değerli kabul edilir.”

“Huzurevinde her yaşlının bir hikayesi vardır; burası adeta bir yaşam müzesine dönüşür.”

Eğitim ve Gelişim Kategorisi. “Okul” (n=7) ve “kitap” (n=5) metaforları, huzurevlerinin bireylerin gelişimlerine ve bilgi paylaşımına katkı sağlayan yerler olarak görüldüğünü göstermektedir. Huzurevlerinin bilgi edinme, öğrenme ve kişisel gelişim için bir alan sunduğu, eğitimsel fırsatlar sağladığını ifade etmektedir.

“Huzurevinde yaşlılar, geçmişteki bilgilerini paylaşarak bir okul gibi öğretici bir ortam yaratıyor.”

“Yaşlılar, huzurevinde adeta bir okulda gibi sürekli öğreniyorlar ve gelişiyorlar.”

“Huzurevi, her yaştan insan için bir kitap gibi yeni bir hikaye başlatabilir.”

“Yaşlılar, huzurevinde kendi hayatlarını yazdıkları bir kitap gibi hissediyorlar.”

“Her yaşlı, huzurevinde bir kitap gibi farklı bir hikayeye sahip; burada öğrenilecek çok şey var.”

“Huzurevinde, yaşlılar adeta kütüphanede gezinen birer kitap gibi geçmişlerini anlatıyorlar.”

Pozitif ve Negatif Yönleriyle Bir Yerleşim Alanı Teması. Bu tema, huzurevlerinin daha nötr bir perspektiften değerlendirildiği algıları temsil etmektedir. Bu tema altında 2 farklı kategori yer almakta olup, huzurevlerinin profesyonel bakım ve ihtiyaç odaklı kurumlar olarak algılandığını ortaya koymaktadır. Toplamda 8 farklı metafor bulunmuş olup, her bir kategori için metaforlar şu şekildedir:

Profesyonel Kurum Kategorisi. “Yardım” (n=8) ve “Güvenilir bakım” (n=7) metaforları, huzurevlerinin profesyonel bakım sağlayan güvenilir kurumlar olarak algılandığını göstermektedir. Huzurevlerinin yaşlıların bakımını profesyonel bir şekilde sağladığını ve güvenilir bir bakım sunduğunu ifade etmektedir.

“Huzurevi, ihtiyacı olan yaşlılara yardım eli uzatır, onların bakımını güvenle yapar.”

“Burası, yaşlıların yardıma ihtiyaç duyduğu anlarda hemen destek bulabildikleri bir yer.”

“Huzurevi, yaşlılara güvenilir ve sürekli bakım sağlayan bir ortam sunar.”

“Güvenilir bakım, huzurevlerinin yaşlılar için sunduğu en önemli hizmettir.”

Yer Kategorisi. “Ev” (n=10), “yurt” (n=8) ve “ihtiyaç” (n=6) metaforları huzurevlerini bir barınma alanı olarak ifade etmektedir.

“Yaşlılar, burada kendilerini bir evde gibi hissederler; burada her şey onları mutlu etmek için tasarlanmıştır.”

“Yaşlıların tüm ihtiyaçları huzurevinde karşılanır, burada eksiklik yoktur.”

“Yaşlıların her tür ihtiyacı burada düşünülerek karşılanmıştır.”

“Yaşlılar, huzurevinde bir yurt gibi kabul edilirler, burada herkes bir arada ve huzurludur.”

“Yaşlıların burada, ihtiyaç duydukları tüm imkanlara sahip oldukları bir yurt havası vardır.”

Gelişmemiş Yerleşim Yeri Teması. Bu tema, huzurevlerinin olumsuz bir perspektiften değerlendirildiği algıları yansıtmaktadır. Bu tema altında 2 farklı kategori yer almakta olup, huzurevlerinin bazen yalnızlık, terk edilmişlik ya da son dönemlerin izlediği bir yaşam süreci olarak algılanabileceğini göstermektedir. Toplamda 9 metafor bulunmuş olup, her bir kategori için metaforlar şu şekildedir:

Yalnızlar Evi Kategorisi. “Yalnızlık” (n=6) ve “sığınak” (n=6) metaforu, huzurevlerinin yalnızlık ve terk edilmişlik hissiyle ilişkilendirildiğini, yaşlıların burada izole bir yaşam sürdüklerini belirten bir algıyı yansıtmaktadır.

“Yaşlıların yalnızlıklarını giderecek bir mekân olarak huzurevi, onların sığınağıdır.”

“Huzurevi, yaşlıların yalnızlıklarını geçirebilecekleri bir yer değil, adeta bir tek başına yaşam alanıdır.”

“Yaşlıların yalnızlık içinde donmuş gibi hissettikleri yerler de olabilir; huzurevi bazen bu duyguya bürünebilir.”

Ölüm Kategorisi. “Morg” (n=6), son düzlük” (n=6), “buzdolabı” (n=5) ve “hapishane” (n=5) metaforları, huzurevinde yaşamanın yaşamın son dönemlerine denk gelen ve bazı durumlarda ölümle ilişkilendirilen bir süreç olduğunu yansıtmaktadır. Bu metaforlar, huzurevlerinde yaşamanın son aşamalarına işaret ederken, aynı zamanda yaşlıların bu ortamda izolasyon ve ölümle daha fazla karşılaşabileceği algısını yansıtmaktadır.

“Bazı yaşlılar için huzurevi, bir buzdolabı gibi soğuk ve yalnız bir ortam olabilir.”

“Bazı yaşlılar huzurevini, kısıtlanmış bir özgürlük gibi hissedebilirler; burada her şey kurallara dayanır.”

“Huzurevi, bazı yaşlılar için bir hapishane gibidir; özgürlükleri sınırlanmış ve yalnızdırlar.”

“Yaşlıların zor zamanlar geçirdiği yerler huzurevi olabilir, bir anlamda onlara bir sığınak sunar.”

“Bazı yaşlılar için huzurevi, hayatın sonuna yaklaşılan bir yer olabilir, bir morg gibi hissettikleri bir yer.”

“Huzurevinde yaşlılar, morg gibi bir ortamda son yolculuklarını bekliyorlarmış gibi hissedebilirler.”

“Yaşlılar, huzurevinde son düzlüğe girmiş gibi hissedebilirler, yaşamlarının sonlarına doğru bir süreçtir.”

“Huzurevinde zaman zaman, yaşlılar için yaşamın son düzlüğü başlamaktadır.”

Tartışma

Gelişmiş Yerleşim Yeri Teması

Gelişmiş yerleşim yeri teması altında öğrencilerin belirlediği metaforlar, huzurevlerinin genellikle güvenli, sıcak ve destekleyici bir ortam sunduğunu göstermektedir. Özellikle “yuva” metaforu, huzurevlerinin bir aile gibi işlev gördüğünü ve yaşlıların burada kendilerini güvende ve değerli hissettiklerini ima etmektedir. “Sosyalleşme” ve “yaşıt” metaforları ise huzurevlerinin, yaşlı bireylerin sosyal bağlarını güçlendirebildiği, yeni arkadaşlıklar kurmalarını ve toplumsal yaşantılarını sürdürebilmelerini sağladığına işaret etmektedir. Bu bağlamda huzurevlerinin yalnızca bakım sağlayan bir alan değil, aynı zamanda sosyal ilişkilerin kurulduğu, yaşlı bireylerin kendilerini toplumsal olarak kabul edilmiş hissettikleri yerler olarak algılandığı söylenebilir. Custers vd.’nin (2010) yaptığı çalışmada, huzurevlerinin sunduğu hizmetlerin, bireylerin genel yaşam kalitesini artırmada önemli bir rol oynadığı ifade edilmektedir. Bunun yanı sıra, huzurevlerinin sunduğu sosyal olanaklar, yaşlı bireylerin sosyal bağlarını güçlendirme ve yalnızlık hissini azaltma noktasında kritik bir öneme sahiptir. Naik ve Ueland (2020) tarafından yapılan bir çalışmada, huzurevlerinde yaşayan yaşlı bireylerin sosyal çevrelerinin zenginleşmesinin, onların yalnızlık hissini azaltarak, duygusal destek mekanizmalarını güçlendirdiği belirtilmektedir. Bu durum, huzurevlerinin sadece bireylerin ihtiyaçlarını karşılayan kurumlar değil, aynı zamanda onların toplumsal katılımını ve sosyal

yaşamlarını sürdürebilmelerine olanak tanıyan ortamlar olduğunu göstermektedir. Huzurevlerinin, bireylerin yaşam kalitesine olan bu çok yönlü katkıları, onların fiziksel, duygusal ve sosyal ihtiyaçlara eş zamanlı yanıt veren bir yapı sunması gerektiğini bir kez daha ortaya koymaktadır.

“Değer ve kıymet algısı” (müze) metaforu ise, yaşlıların geçmiş deneyimlerinin ve birikimlerinin, huzurevlerinde kültürel bir miras olarak kabul edildiğini ifade etmektedir. Bu metafor, huzurevlerinin yaşlıları değerli birer bilgi kaynağı olarak gördüğünü ve onların tecrübelerinin yeni nesillere aktarılması gerektiğini vurgulamaktadır. Bu açıdan, huzurevleri sadece yaşlıların bakımını sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda onların kültürel ve toplumsal değerlerini koruyan ve yaşatan yerler olarak algılanmaktadır. Yaşlı bireylerin birikim ve deneyimlerinin genç nesillere aktarılması, toplumsal hafızanın güçlenmesine ve kültürel sürekliliğin sağlanmasına katkı sunmaktadır. Dere'nin (2021) çalışmasında, kültürel mirasın öğrenilmesi ve belgelenmesi sürecinin bireylerin yerel tarih ve kültürle bağlarını güçlendirdiği ifade edilmektedir. Bu bulgu, huzurevlerinde yaşayan yaşlı bireylerin, sahip oldukları değerli bilgi ve deneyimleri genç kuşaklara aktararak kültürel mirasın korunmasına katkıda bulunabileceklerini göstermektedir.

Huzurevlerinde yaşayan yaşlı bireylerin kültürel mirasın korunmasındaki rolü, sadece bireysel düzeyde değil, toplumsal bağların güçlendirilmesinde de önem taşımaktadır. İşçi vd.'nin (2018) araştırmasında, mekâna ve yerel topluma bağlılık kavramlarının, bireylerin kültürel mirasa yönelik algı ve koruma tutumlarıyla yakından ilişkili olduğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda, huzurevlerinde yaşayan yaşlı bireylerin kültürel ve toplumsal değerleri koruma çabalarının, onların sosyal aidiyet duygusunu artırdığı ve toplum içinde daha fazla kabul görmelerine yardımcı olduğu belirlenmiştir.

Bu bulgular ışığında, huzurevlerinin yalnızca bir bakım merkezi değil, aynı zamanda yaşlı bireylerin birikimlerini geleceğe taşıyan birer kültürel merkez olarak da işlev gördüğü söylenebilir. Huzurevlerinin bu yönü, hem bireylerin topluma katkı sunmasına olanak tanımakta hem de toplumun yaşlı bireyleri daha aktif ve değerli birer üye olarak görmesini sağlamaktadır.

Yerleşim Alanı Olarak Tema

Yerleşim Alanı teması kapsamında öğrencilerin belirlediği metaforlar, huzurevlerinin hem bir profesyonel kurum hem de bir yaşam alanı olarak algılandığını göstermektedir. “Profesyonel kurum” ve “yardım” metaforları, huzurevlerinin yalnızca birer barınma yeri değil, aynı zamanda profesyonel bakım ve destek sağlayan birer merkez olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır. Bu algı, huzurevlerinin yaşlı nüfusun uzun vadeli bakım ihtiyaçlarının karşılanmasındaki rolüne vurgu yapmaktadır. Woo vd.'nin (2000) çalışmasında da belirtildiği gibi, uzun dönemli kurumsal bakım, yaşlı bireylere yönelik hizmetlerin temel bir bileşenidir. Higgs vd. (1998) çalışması ise, bakımevi kavramının yaşlı bireylerin toplum içerisindeki bakım politikalarında merkezi bir yer tuttuğunu ifade etmektedir.

Diğer yandan, “ev” ve “yurt” metaforları, huzurevlerinin yalnızca bir barınma alanı olarak algılandığını göstermektedir. Bu metaforlar, öğrencilerin huzurevlerini, yaşlı bireylerin temel barınma ve güvenlik ihtiyaçlarını karşılayan işlevsel yapılar olarak değerlendirdiğini ortaya

koymaktadır. Polat ve Hira'nın (2017) çalışmasında da huzurevlerinin, yaşlıların kimseye yük olmadan temel barınma gereksinimlerini karşılayabileceği bir yer olarak görüldüğü vurgulanmaktadır. Bu durum, huzurevlerinin sıcak bir yaşam alanı sağlamaktan çok, daha çok barınma işleviyle ön plana çıktığını işaret etmektedir. Yine benzer şekilde Taş vd.'nin (2023) çalışmasında da huzurevlerinde yaşayan bireylerin, gündelik ihtiyaçlarını karşılama konusunda rahatlık hissetseler de, aile bağlarının eksikliği nedeniyle yalnızlık hissi yaşayabildikleri ortaya koyulmuştur. Bu algı, doğu toplumlarındaki kurumsal bakım tutumlarına ilişkin çalışmalarla da uyumludur. Lam vd. (1998) Hong Kong'da gerçekleştirdiği araştırmada, yaşlı bireylerin engelli olup olmamalarına göre çocuklarıyla yaşama veya kurumsal bakımı tercih etme tutumlarının farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Bu çalışma, bireylerin huzurevi gibi kurumsal bakımları, özerkliklerini ve benliklerini koruma açısından bir fırsat olarak değerlendirebildiklerini de ortaya koymaktadır (Wu vd., 2004).

Bu bağlamda, öğrencilerin huzurevlerini bir yerleşim alanı olarak tanımlaması, bu kurumların yaşlı bireyler için hem profesyonel destek hem de bir ev ortamı sağlayan çok yönlü yapısını yansıtmaktadır. Huzurevlerinin bu çift işlevli algısı, yaşlı bireylerin hem fiziksel hem de duygusal ihtiyaçlarını karşılamadaki önemine işaret etmektedir.

Gelişmemiş Yerleşim Yeri Teması

Gelişmemiş Yerleşim Yeri Teması altında yer alan metaforlar, huzurevlerinin bazı katılımcılar tarafından oldukça olumsuz bir perspektifle değerlendirildiğini ortaya koymaktadır. “Yalnızlar evi”, “buzdolabı”, “hapishane” ve “son düzlük” gibi metaforlar, huzurevlerinin sıcak ve destekleyici bir yaşam alanı olmaktan çok, birer zorunlu barınma ve izolasyon mekânları olarak algılandığını göstermektedir. Yine benzer şekilde literatürde de huzurevleri; yaşlı insanların onur kaybına maruz kaldıkları (Høy vd., 2016), pahalı ve yaşam kalitesini kısıtlayan kurumlar (Luppo vd., 2010, s. 31) olarak kabul edilmektedir. Bu algı, huzurevlerinde yaşlı bireylerin yalnızlık, dışlanmışlık ve kısıtlanmışlık gibi olumsuz duygular yaşayabileceğine işaret etmektedir. Briggs vd. (2012), huzurevi sakinlerini yaşlı nüfusun en savunmasız ve zayıf kesimi olarak tanımlarken, Chen vd. (2009) de huzurevlerine kabul edilen yaşlı bireylerin, genellikle fiziksel ve zihinsel sağlıklarında belirgin bir kötüleşme gösteren bireyler olduğunu ifade etmektedir.

“Buzdolabı”, “hapishane”, “son düzlük” gibi daha olumsuz çağrışımlar yapan metaforlar, huzurevlerinin yaşlı bireyler için sıkıcı, hareket alanı kısıtlı, duygusal olarak soğuk bir yer olabileceği düşüncesini pekiştirmektedir. Erdoğan (1993) da benzer şekilde yaşlı bireyleri “dönülmeyen yolun yolcuları” olarak betimlemiş ve huzurevlerini “son durak” ya da “bekleme salonu” olarak tanımlamıştır. Bu tanımlamalar, yaşlı bireylerin huzurevlerinde geçirdikleri dönemi yaşamın aktif bir parçası olmaktan ziyade, bitişine yaklaşan bir süreç olarak algıladıklarını göstermektedir. Bu tür metaforlar, huzurevlerinin yalnızca fiziksel bakım sağlayan yerler olarak değil, aynı zamanda sosyal destek ve empati anlamında da eksiklikler taşıyan mekânlar olarak algılanabileceğine işaret etmektedir. Ayrıca, bu algılar, yaşlı bireylerin toplumsal dışlanmışlık hissine maruz kaldığını ve bu durumun, huzurevlerinde sosyal etkileşim ve yaşam kalitesini artıracak girişimlerin önemini ortaya koyduğunu göstermektedir.

Sonuç

Bu çalışmada, Gerontoloji bölümü öğrencilerinin huzurevi algısına yönelik metaforik anlamlar araştırılmıştır. Gerontoloji öğrencilerinin huzureviyle ilgili oluşturdukları metaforlar, Gelişmiş Yerleşim Alanı, Pozitif ve Negatif Yönleriyle Bir Yerleşim Alanı ve Gelişmemiş Yerleşim Yeri olmak üzere üç ana tema altında gruplanmıştır. Bu çalışmadan elde edilen bulgular, Gerontoloji bölümü öğrencilerinin huzurevlerine ilişkin algılarının, pozitif ve negatif yönlerin bir arada yer aldığı çok boyutlu bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir. Bir taraftan, huzurevleri yaşlı bireyler için sıcak, güvenli, sosyal açıdan destekleyici ve değerli bir ortam olarak algılanırken, diğer taraftan bazı öğrenciler huzurevlerini yalnızlık, kısıtlanmışlık ve zorunluluk gibi olumsuz duygularla ilişkilendirmiştir. Sonuç olarak huzurevleri, yaşlı bireyler için güvenli ve destekleyici bir yaşam alanı olabileceği gibi, bireyin sosyal çevresine ve kişisel deneyimlerine bağlı olarak yalnızlık hissiyle de ilişkilendirilebilen bir mekân olarak tanımlanabilir.

Katılımcıların metaforları, huzurevinin hem olumlu hem de olumsuz yönleriyle farklı bireysel ve toplumsal anlamlar kazandığını ortaya koymaktadır. Bu karmaşık algılar, huzurevlerinin işlevlerinin ve sağladığı hizmetlerin ne kadar önemli olduğunu, ancak aynı zamanda bu ortamlarda yaşayan bireylerin duygusal ve sosyal ihtiyaçlarının da göz önünde bulundurulması gerektiğini vurgulamaktadır.

Bu çalışmanın önemi, yaşlı bireylere yönelik bakım hizmetlerinin yalnızca fiziksel gereksinimlerle sınırlı olmadığını, aynı zamanda sosyal ve duygusal faktörlerin de göz ardı edilmemesi gerektiğini ortaya koymasıdır. Elde edilen bulgular, yaşlı bakım hizmetlerinin geliştirilmesine yönelik daha bütüncül bir yaklaşım benimsenmesi gerektiğini göstermektedir. Özellikle eğitim sürecinde, huzurevlerinin yalnızca fiziksel barınma sağlayan yerler değil, aynı zamanda yaşlıların sosyal yaşamlarına katkı sağlayan, aidiyet duygusu ve güven hissi veren mekânlar olarak görülmesi gerektiği vurgulanmalıdır. Bu tür bir eğitim yaklaşımı, öğrencilerin yaşlılık ve yaşlı bakımına yönelik daha empatik ve profesyonel bir tutum geliştirmelerine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışma, alanyazındaki diğer araştırmalardan farklı olarak, huzurevlerine yönelik algıları doğrudan gerontoloji eğitimi alan öğrenciler üzerinden değerlendirmiştir. Bu yönüyle, geleceğin yaşlı bakım profesyonellerinin bakış açılarının anlaşılması ve şekillendirilmesi açısından önemli bir katkı sunduğu söylenebilir. Ayrıca, metafor analizinin kullanımı, katılımcıların bilinçdışı düşüncelerini ve duygularını yansıtmalarına olanak tanımış, böylece huzurevlerine yönelik algıların daha derinlemesine anlaşılmasına katkı sağlamıştır. Gelecek araştırmalarda, farklı meslek grupları ve kültürel bağlamlar üzerinden huzurevi algılarının incelenmesi, yaşlı bakım hizmetlerinin geliştirilmesine yönelik daha geniş kapsamlı bir perspektif sunabilir.

Kaynakça

- Açıkgöz, N., Artan, T., & Arıcı, A. (2019). Huzurevi çevresinde ikamet edenlerin huzurevlerine bakış açılarının değerlendirilmesi: İstanbul Sultangazi Huzurevi örneği. *Ufuk Ötesi Bilim Dergisi*, 19(1), 54-80.
- Akyıl, R. Ç., Adıbelli, D., Erdem, N., Kırış, N., Aktaş, B., & Karadakovan, A. (2018). Huzurevinde ve evde kalan yaşlılarda yalnızlık ve algılanan sosyal destek ile mutluluk düzeyleri arasındaki ilişki. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 21(1), 33-41
- Apak, E., & Yılkan, İ. (2020). Investigating the perceptions of university students about the sexuality in the elderly through metaphor analysis. *Turkish Journal of Social Work Research*, 4(3), 64-72.
- Arpacı, F., & Ersoy, A. F. (2009). Evde yaşayan yaşlıların huzurevinde yaşamaya ilişkin görüşleri. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(18), 87-98.
- Asayesh, F. E., & Özben, M. (2019). Huzurevleri ve yaşlılık: Ağrı ve İstanbul örnekleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(2), 849-864.
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-14.
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.598299>
- Bodner, E., Cohen-Fridel, S., & Yaretzky, A. (2011). Sheltered housing or community dwelling: Quality of life and ageism among elderly people. *International Psychogeriatrics*, 23(8), 1197-1204. <https://doi.org/10.1017/S1041610211001025>
- Bolat, E. (2023). *X kuşağının huzurevi algısı ve kurum bakımına ilişkin görüşleri: Kırşehir örneği* [Yüksek Lisans Tezi]. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi.
- Briggs, R., Robinson, S., Martin, F., & O'Neill, D. (2012). Standards of medical care for nursing home residents in Europe. *European Geriatric Medicine*, 3(6), 365-367. <https://doi.org/10.1016/j.eurger.2012.07.455>
- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development*. Harvard University Press.
- Cerit, Y. (2010). Öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin müdür kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 33(147), 3-13.
- Charles, K. K., & Sevak, P. (2005). Can family caregiving substitute for nursing home care? *Journal of Health Economics*, 24(6), 1174-1190. <https://doi.org/10.1016/j.jhealeco.2005.05.001>
- Chen, S. L., Lin, H. C., & Jane, S. W. (2009). Perceptions of group music therapy among elderly nursing home residents in Taiwan. *Complementary Therapies in Medicine*, 17(4), 190-195. <https://doi.org/10.1016/j.ctim.2009.03.002>
- Custers, A. F., Westerhof, G. J., Kuin, Y., & Riksen-Walraven, M. (2010). Need fulfillment in caring relationships: its relation with well-being of residents in somatic nursing homes.

- Aging & Mental Health*, 14(6), 731-739.
<https://doi.org/10.1080/13607861003713133>
- Dere, İ. (2021). Kültürel mirası belgeleyerek öğrenme: Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının saha tecrübeleri. *International Journal of Geography and Geography Education*, (43), 108-121. <https://doi.org/10.32003/igge.779915>
- Erdoğan, N. (1993). *Değişen toplumda yaşlılık ve huzurevi olgusu: İzmir Yeşilyurt Huzurevi sakinleri üzerinde bir araştırma*. Ege Üniversitesi.
- Ergün, S. (2021). *Ailelerin huzurevinde yaşama bakış açısının değerlendirilmesi* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- Gezer, M. (2020). Thematic content analysis of studies using metaphors in social studies education. *Atatürk University Journal of Social Sciences Institute*, 24(3), 1513-1528.
- Homans, G. C. (1961). *Social behavior: Its elementary forms*. Harcourt, Brace & World.
- Høy, B., Lillestø, B., Slettebø, Å., Sæteren, B., Heggestad, A. K. T., Caspari, S., ... & Nåden, D. (2016). Maintaining dignity in vulnerability: A qualitative study of the residents' perspective on dignity in nursing homes. *International Journal of Nursing Studies*, 60, 91-98. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2016.03.011>
- Higgs, P. F., MacDonald, L. D., MacDonald, J. S., & Ward, M. C. (1998). Home from home: residents' opinions of nursing homes and long-stay wards. *Age and Ageing*, 27(2), 199-205. <https://doi.org/10.1093/ageing/27.2.199>
- İçli, G. (2004). Huzurevinde kalan yaşlılar üzerine bir araştırma. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 1, 5-24
- İşçi, C., Güzel, B., & Ataberk, E. (2018). Mekâna ve yerel halka bağlılık, kültürel mirasa yönelik tutumu etkiler mi? *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(40), 583-606. <https://doi.org/10.31795/baunsobed.492531>
- Laguilles-Villafuerte, S., & de Guzman, A. B. (2021). Put your hands in mine: A metaphor analysis of family support in death anxiety and interment stress among Filipino older adults. *Educational Gerontology*, 47(4), 180-191. <https://doi.org/10.1080/03601277.2021.1895311>
- Lakoff, G., & Johnson, M. (2008). *Metaphors we live by*. University of Chicago Press.
- Lam, T. P., Chi, I., Piterman, L., Lam, C., & Lauder, I. (1998). Community attitudes toward living arrangements between the elderly and their adult children in Hong Kong. *Journal of Cross-Cultural Gerontology*, 13, 215-228. <https://doi.org/10.1023/a:1006517226595>
- Levine, P. M. (2005). Metaphors and images of classrooms. *Kappa delta pi record*, 41(4), 172-175. <https://doi.org/10.1080/00228958.2005.10532066>
- Luppa, M., Luck, T., Weyerer, S., König, H. H., Brähler, E., & Riedel-Heller, S. G. (2010). Prediction of institutionalization in the elderly. A systematic review. *Age and ageing*, 39(1), 31-38. <https://doi.org/10.1093/ageing/afp202>

- Martinez, J. M., Homeier, D. C., Fowler, C., & Wilber, K. H. (2023). Conceptualizing person-centered care in elder mistreatment intervention: Use of a well-being framework. *The Gerontologist*, 63(6), 973-982. <https://doi.org/10.1093/geront/gnac170>
- McCormack, B., & McCance, T. (2017). Underpinning principles of person-centred practice. *Person-centered practice in nursing and health care. Theory and practice*, 13-36.
- Naik, M. P. & Ueland, V. (2020). How elderly residents in nursing homes handle loneliness—from the nurses’ perspective. *SAGE Open Nursing*, 6. <https://doi.org/10.1177/2377960820980361>
- Palmquist, R. A. (2001). Cognitive style and users’ metaphors for the web: an exploratory study. *The Journal of Academic Librarianship*, 27(1), 24–32. [https://doi.org/10.1016/S0099-1333\(00\)00205-6](https://doi.org/10.1016/S0099-1333(00)00205-6)
- Parsons, T. (1951). *The social system*. Free Press.
- Polat, S. A., & Hira, İ. (2017). Perception of nursing homes as accomodation units Konaklama birimi olarak huzurevleri algısı. *Journal of Human Sciences*, 14(4), 3250-3267. <https://doi.org/10.14687/jhs.v14i4.4859>
- Ryan, A. A., & Moore, K. (2023). Knowing me, knowing you’: an exploration of the views and experiences of nursing home residents and staff on their nursing home as ‘home. *Ageing & Society*, 43(4), 768-789. <https://doi.org/10.1017/S0144686X21000787>
- Sökmen, D. Ç. (2008). *Huzurevinde kalan yaşlıların huzurevindeki yaşamlarına ilişkin algıları* [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Sözer, S. (2019). Çınar Ağacı ve Beyaz Melek filmlerinde Türk toplumunun huzurevi algısı. *Kesit Akademi Dergisi*, (17), 467-482.
- Şenol, D., & Erdem, S. (2017). Yaşlılık ve yaşlı kadınlarda huzurevi algısı: Nitel bir çalışma. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 31-50.
- Talu, E. (2024). Huzurevlerine ilişkin toplumsal algı üzerine bir ikilem: “Beyaz Melek” filmi. *The Journal of Academic Social Science*, 95(95), 157-170. <https://doi.org/10.16992/ASOS.15023>
- Tamimi, Y. (2005). *Örgüt kültürünün metaforlarla analizi* [Yüksek Lisans Tezi]. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Taş, L., Cebecioğlu, G., & Korkmaz, A. H. (2023). Sakinlerin gözünden huzurevi yaşamını anlamak. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (49), 211-234. <https://doi.org/10.21497/sefad.1313306>
- Van Bilsen, P. M., Hamers, J. P., Groot, W., & Spreeuwenberg, C. (2008). Sheltered housing compared to independent housing in the community. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 22(2), 265-274. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6712.2007.00529.x>

- White, D. L., Tunalilar, O., Hasworth, S., & Winfree, J. (2019). The resident view in nursing homes. *Gerontology and Geriatric Medicine*, 5. <https://doi.org/10.1177/2333721419877975>
- Wiles, J. L., Leibing, A., Guberman, N., Reeve, J., & Allen, R. E. (2012). The meaning of “aging in place” to older people. *The Gerontologist*, 52(3), 357-366. <https://doi.org/10.1093/geront/gnr098>
- Wu, A. M. S., Tang, C. S., & Yan, E. C. (2004). Psychosocial factors associated with acceptance of old age home placement: A study of elderly chinese in Hong Kong. *Journal of Applied Gerontology*, 23(4), 487-504. <https://doi.org/10.1177/0733464804271278>